

УДК 658.51: [684+674] (477)

*Проф. Г.С. Шевченко, д-р екон. наук;
магістрант І.Г. Гурняк – НЛТУ України, м. Львів*

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МЕБЛЕВОЇ ТА ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Проаналізовано стан ринку меблів в Україні, оброблення деревини та виробництва виробів з деревини. На найближчу перспективу в Україні очікується збільшення виробництва меблів, зменшення частки імпорту, розширення асортименту.

Ключові слова: виробництво, інвестиції, рентабельність, експорт, імпорт.

Prof. H.S. Shevchenko; undergraduate I.H. Gurnyak – NUFWT of Ukraine, L'viv

Analysis of activity furniture enterprise and woodworking industry of Ukraine

State furniture's market in Ukraine, turning of wood and industry article from wood are analysed. In the future Ukraine is waiting for the increase furniture industry, reduction part of imports and widening assortment.

Keywords: output, investments, profitability, exports, imports.

Україна вступає в епоху глобальної конкуренції, коли для досягнення успіху необхідні якісно нові підходи до розвитку економіки загалом і окремих її видів економічної діяльності зокрема. Ці підходи передбачають скоординоване застосування всього діапазону важелів, інструментів та механізмів, які сприяють зміцненню економіки та створюють базу для прогресивних структурних перетворень.

Проголосивши політичний курс щодо інтеграції до Європейського Союзу і вступу до Світової Організації торгівлі, Україна має створити, насамперед, ринкову економіку в національному вимірі. Це стосується усіх галузей, водночас і підприємств деревообробної та меблевої промисловості.

Сьогодні ринок України наповнений товарами як вітчизняного, так і іноземного виробництва. За даними експертів місткість ринку дає змогу виробляти і реалізовувати меблі та продукцію деревообробної промисловості удвічі більше, але якщо це якісна продукція, яка створить конкуренцію європейській. З огляду на ВВП, меблева галузь та продукція підприємств з оброблення деревини і виробництва виробів з деревини в Україні не є пріоритетними, оскільки становлять менше 5 % від загальнонаціонального ВВП і менше 0,5 % від світового ВВП.

У 2006 р. обсяг виробництва меблів в Україні порівняно з попереднім роком зріс на 13,4 %, а порівняно з 2000 роком – на 131,6 %. Проте, вже з 2003 р. спостерігається уповільнення темпів розвитку меблевого виробництва. Причиною є нестабільність на сировинному ринку, насиченість ринку виробами як вітчизняного, так й іноземного виробництва, зростання імпорту меблів. Варто зазначити, що на 8,8 % зріс обсяг виробництва меблів для сидіння, на 15,6 % – кухонних меблів, меблів дерев'яних для житлових приміщень – на 5 %, водночас меблів для умеблювання спалень – на 11,8 %, а їдалень – на 7 %.

На 1 % скоротилося виробництво деревини, розпиляної уздовж чи розколотої, зокрема: на 1,6 % – брусків, планок та фризів для покриття підло-

ги, профільованих з деревини листяних порід, фанери клеєної – на 5,2 %. Збільшилося виробництво вікон, дверей, їх рам та порогів дерев'яних (на 29,2 %), шпону струганого (на 5,4 %), плит деревостружкових необроблених (15,6 %). На рівні 2005 р. залишилося виробництво шпону лушеного – 46,5 тис. м³.

У табл. 1 наведено дані з виробництва меблів в Україні, у табл. 2 – з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини упродовж останніх років.

Табл. 1. Виробництво меблів в Україні у 2003-2006 рр., тис. шт.

	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Меблі для сидіння	4486	6159	7230	7866
у тому числі				
– меблі для сидіння з металевим каркасом	3100	4266	5180	5581
– меблі для сидіння з дерев'яним каркасом	1173	1491	1819	1974
– меблі конторські (офісні) та для підприємств торгівлі	1103	1672	1520	1802
у тому числі				
– офісні металеві	345	617	489	525
– офісні дерев'яні	722	944	976	1203
– для підприємств торгівлі	36	111	55	74
Меблі кухонні	251	349	423	489
Меблі дерев'яні для житлових приміщень	1045	1237	1665	1748
– у тому числі для укомплектування				
– спальень	426	284	344	385
– їдалень та віталень	512	750	1144	1225

Табл. 2. Виробництво деревини та виробів з деревини в Україні у 2003-2006 рр.

	Од. вим.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Деревина, уздовж розпиляна чи розколота	млн. м ³	2,19	2,41	2,40	2,38
Бруски, планки та фриз	тис. м ²	1171	1781	2338	2300
Фанера клеєна	тис. м ³	114	145	173	164
Плити деревостружкові необроблені	тис. ум. м ³	732	975	1150	1329
Шпон лушений	тис. м ³	37,9	47,8	46,5	46,5
Шпон струганий	млн. м ²	14,2	21,7	25,9	27,3
Вікна, двері, їх рами та пороги, дерев'яні	млн. м ²	1,1	1,5	2,4	3,1

Індекси обсягу продукції підприємств з виробництва меблів та оброблення деревини і виробництва виробів з деревини наведено на рис. 1, відсотків.

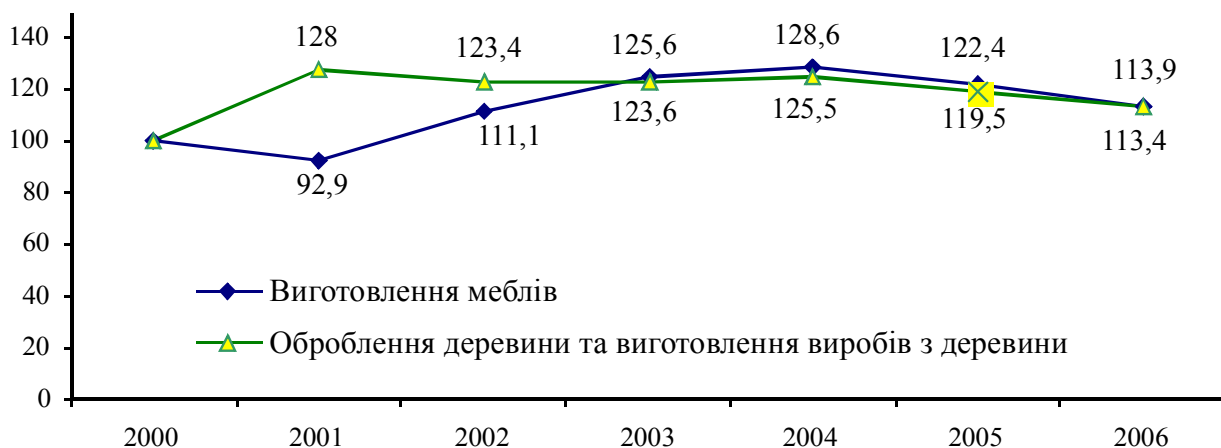

Рис. 1. Індекси обсягу продукції виробників меблів та підприємств з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини

Вибір продукції, оновлення її номенклатури й підвищення якості змушують глибше вивчати проблему конкурентоспроможності, освоювати методи управління нею. Екоефективність підприємств досягається наданням конкурентноспроможних за ціною товарів.

Індекси цін виробників меблів наведено на рис. 2, у відсотках.

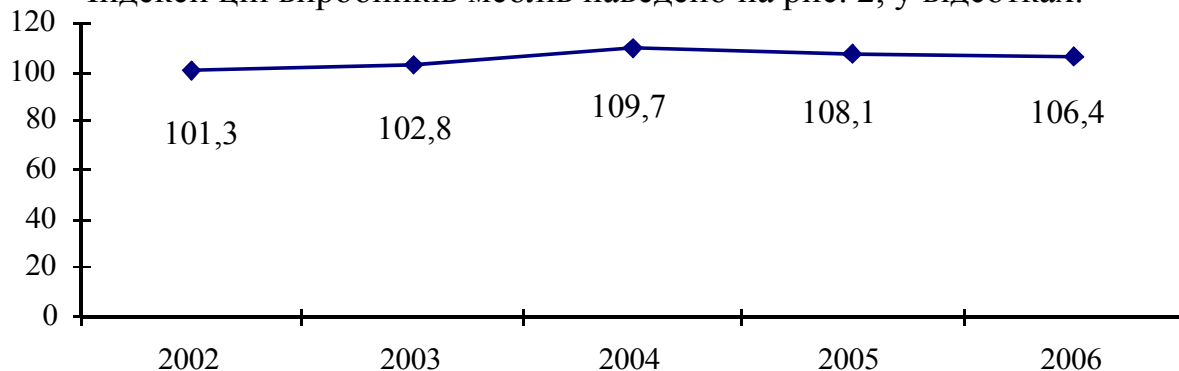

Рис. 2. Індекси цін виробників меблів, (грудень до грудня попереднього року)

Обсяг реалізації меблів у 2006 р. становив 3364,4 млн. грн., що мало лише 0,7 % від обсягу реалізованої промислової продукції України, а обсяг реалізації деревини та виробів з деревини у обсязі реалізованої промислової продукції становив 1 %, тобто 4454,6 млн. грн.

Галузь має високий потенціал, особливо це стосується підприємств, які скористалися можливістю і захистили свою продукцію відповідними сертифікатами і зробили переоснащення виробництва.

Сучасні умови функціонування підприємницьких структур характеризуються загостренням конкуренції на усіх ресурсних та товарних ринках, що зумовлює необхідність в організаціях здійснювати систематичне оновлення техніки та технологічних процесів, підвищувати кваліфікацію працівників, впроваджувати сучасні управлінські системи, автоматизувати усі види діяльності тощо. Інноваційні перетворення зазвичай вимагають значних капіталовкладень, а оскільки переважна частина українських підприємств характеризується збитковістю та неплатоспроможністю, то відповідно не в змозі їх фінансувати за рахунок власних коштів. Кредитні ресурси для вітчизняних суб'єктів господарської діяльності також досить дорогі та недоступні.

Розподіл витрат за напрямками інноваційної діяльності у 2006 р. (без малих підприємств) наведено у табл. 3, а розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами – у табл. 4. Менше 1 % від загального обсягу фінансування інноваційної діяльності промисловості припало на підприємства з виробництва меблів, при чому за рахунок власних коштів – 89,2 % та кредиту – 10,8 %. Варто зазначити, що кошти держбюджету для фінансування інноваційної діяльності підприємств з виробництва меблів, оброблення деревини та виробництва виробів з деревини не залучались.

Табл. 3. Розподіл витрат за напрямками інноваційної діяльності у 2006 р. у фактичних цінах, тис. грн.

Витрати	Промисловість	З них	
		мебельне виробництво	оброблення деревини та виробництво виробів з деревини
Всього	6159950,4	26143,3	20416,9
у тому числі			
– дослідження і розроблення	992887,9	40,5	2,4
– придбання нових технологій	159485,8	687,6	–
– з них придбання цілковито майнових прав на винаходи, промислові зразки, ліцензії	55206,8	609,6	–
– виробниче проектування, інші види підготовки виробництва для виготовлення нових продуктів, впровадження нових методів їх виробництва	954651,4	435,4	4,0
– придбання основних засобів	3489238,1	22006,8	17182,7
Маркетинг та реклама	359876,0	2934,0	123,9
Інші	203811,1	39,0	3103,9

Табл. 4. Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами у 2006 р., тис. грн.

Обсяг фінансування	Всього	У тому числі за рахунок коштів		
		власних	кредиту	держбюджету
Промисловість	6159950,4	5211354,0	522555,0	114390,8
з неї				
– мебельне виробництво	26143,3	23311,7	2831,6	–
– оброблення деревини та виробництво виробів з деревини	20416,9	8780,5	11636,4	–

Впровадження нових технологічних процесів на підприємствах (табл. 5), як відомо, призводить до підвищення рентабельності продукції і виробництва загалом.

У 2006 р. спостерігалось незначне збільшення рентабельності операційної діяльності (відношення фінансового результату від операційної діяльності до витрат операційної діяльності, відсотків) підприємств мебельної промисловості України – на 0,7 % порівняно з 2005 р. і становила 2,7 %. За період з 2001 до 2006 р. найвищою вона була у 2003 р., найнижчою – у 2001.

Проте, рентабельність операційної діяльності підприємств з виробництва меблів залишається нижчою, ніж загалом в промисловості (5,8 % – у 2006 р.)

Табл. 5. Кошти на впровадження нових технологічних процесів

Обсяг фінансування	Всього			З них маловідходних, ресурсозберігаючих		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Промисловість, в т. числі:	1727	1808	1145	645	690	424
– мебельне виробництво	35	37	6	26	30	4
– оброблення деревини та виробництво виробів з деревини	20	9	4	15	6	2

Рентабельність операційної діяльності підприємств з оброблення деревини та виробів з деревини була ще меншою, ніж у мебельній промисловості – 2,5 %.

Найбільш сприятливою формою фінансування розвитку підприємств є залучення інвестицій. Іноземні інвестори неохоче вкладають свої капітали в українські підприємства з оброблення деревини, виробництво виробів з деревини і ще менше зацікавлені іноземні інвестори у виробництві меблів. Ця сфера діяльності в Україні не є для них пріоритетною.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, вкладених у промислові підприємства України на 1 січня 2007 р. становив 6005,3 млн. дол. У підприємства з виробництва деревини та виробів з неї іноземними інвесторами залучено 207,6 млн. дол., що становило 3,5 % від обсягу прямих іноземних інвестицій, вкладених у промисловість і лише 1 % від загальнодержавного показника (21186 млн. дол.) Динаміку обсягу прямих іноземних інвестицій у підприємства деревообробної промисловості наведено на рис. 3.

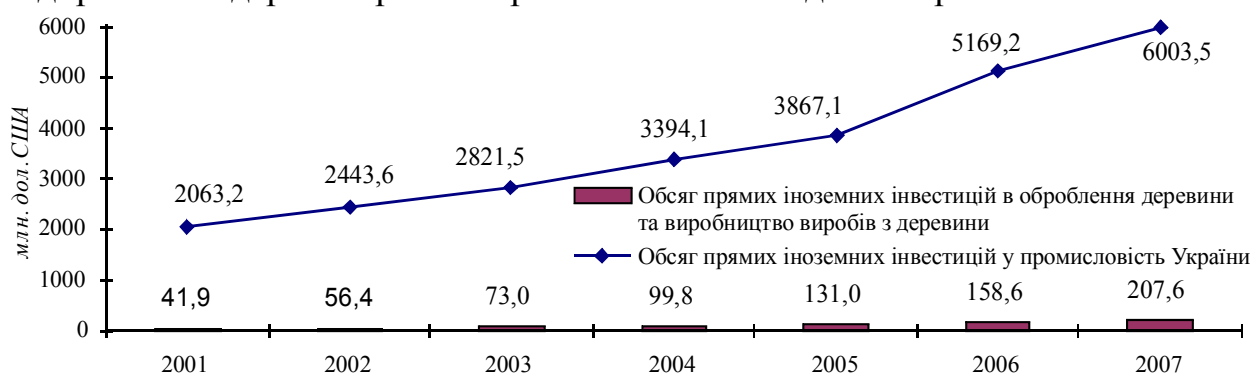

Рис. 3. Динаміка прямих іноземних інвестицій підприємств з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, крім меблів, на початок відповідного року

За участю іноземного капіталу в Україні налагоджено лісопилльне та стругальне виробництва, виробництво лушеного шпону, клеєної фанери, ламінованих і деревостружкових плит та панелей, виробництво різних видів теслярських та столярних виробів (балок, ферм для покрівель, вікон та дверей, фасонних виробів з деревини) тощо.

У 2006 р. загальна вартість експорту меблів України становила 203,2 млн. дол., імпорту – 260 млн. дол. Порівняно з 2005 роком експорт зріс лише на 28,8 % при зростанні імпорту – на 47,7 %, (у 2005 р. щодо 2004 р. ек-

спорт зріс на 31,9 %, імпорт – на 31,1 %). Спостерігалось від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі меблями у 2006 р. – 56,8 млн. дол., у 2005-18,3 млн. дол.).

Загальна вартість експорту деревини та виробів з деревини у 2006 р. зросла на 13,3 % і становила 602,8 млн. дол., що становило 1,6 % від загальнодержавного експорту. Частка імпорту деревини та виробів з деревини на 1 відсотковий пункт менша, ніж експорт (0,6 %). Обсяг імпорту деревини та виробів з неї у 2006 р. порівняно з попереднім роком зріс майже на третину (32,6 %) і становив 265 млн. дол., проте, це становило лише 0,6 % від загального обсягу імпорту України.

За бартерними (товарообмінними операціями) експорт деревини та виробів з деревини у 2006 р. становив 800,7 тис. дол. або 8,4 % від загального обсягу бартеру в Україні, імпорту – 7,6 тис. дол. (0,6 %), експорт меблів за бартером – 152,3 тис. дол. (1,6 %), імпорт – 4,5 тис. дол. (0,4 %).

За умовами роботи з давальницькою сировиною експорт деревини та виробів з деревини, а також меблів не здійснювався, проте імпорт продукції, виготовленої з давальницької сировини у деревообробній промисловості, становив 12 млн. дол., що на 2,4 % менше, ніж у 2005 р., а меблів на 12,1 % більше – 1,7 млн. дол. Динаміку зовнішньої торгівлі продукцією мебельної промисловості наведено на рис. 4, а деревиною та виробами з деревини на рис. 5.

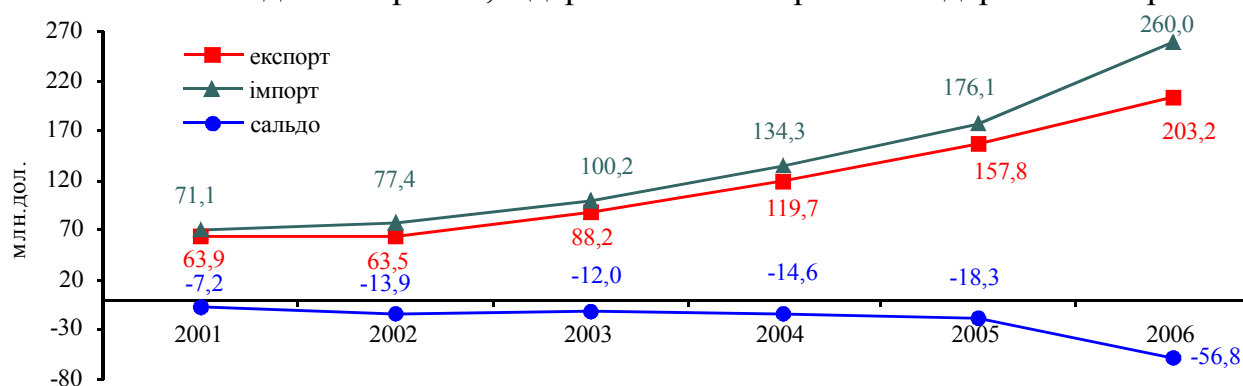

Рис. 4. Динаміка зовнішньої торгівлі меблями

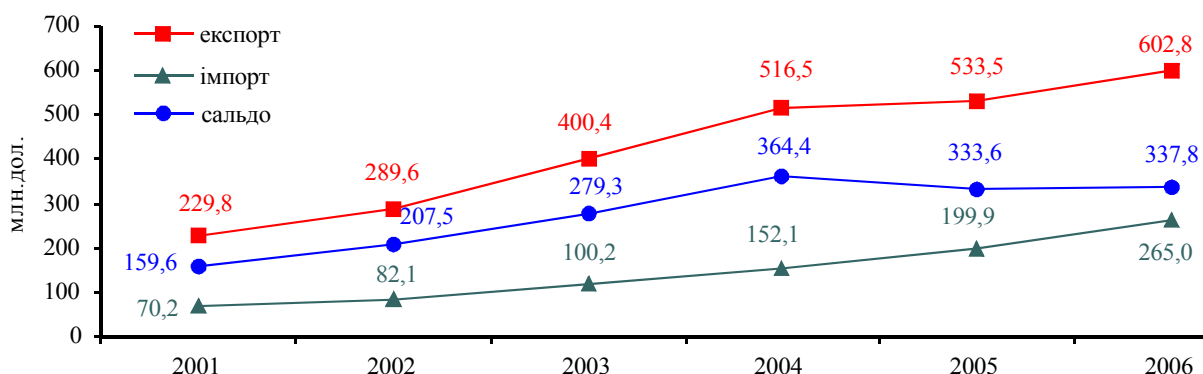

Рис. 5. Динаміка зовнішньої торгівлі деревиною та виробами з деревини

Деревина та вироби з неї у 2006 р. експортувалися у 77 країн, а в Україну поставлялися з 69 країн, продукція меблевої промисловості відповідно у майже 100 країн та з 78.

Незважаючи на широку географію експорту меблів та деревини, 77,6 % обсягу експорту меблів сконцентровано у дев'яти країнах: Російській Федерації (71,2 млн. дол., що на 28,8 % більше, ніж у 2005 р.), Польщі

(24,7 млн. дол., на 35,3 % більше), Франції (12 млн. дол., на 11,9 % більше), Казахстані (11,5 млн. дол., на 76,3 % більше), Німеччині (11,4 млн. дол. на 5,5 % більше), Молдові (9,3 млн. дол., на 56,4 % більше), Швеції (6,3 млн. дол., на 82,3 % більше), Білорусі (5,7 млн. дол., на 87,2 % більше), та Данії (5,5 млн. дол., на 25,8 % більше).

Найбільшими постачальниками деревини та виробів з деревини були партнери з Польщі. Вони ж у 2006 р. поставили в Україну продукції деревообробної промисловості на 68 млн. дол., що на 20,5 % більше, ніж за попередній рік. На 37,8 % більше отримано деревини та виробів з неї у 2006 р. з Російської Федерації – 55,2 млн. дол.

Розподіл експорту меблів за країнами наведено на рис. 6, а деревини та виробів з деревини – на рис. 7.

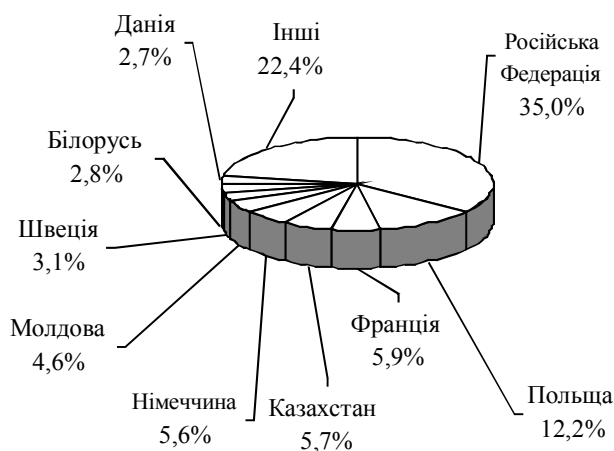

Рис. 6. Географічна структура експорту меблів

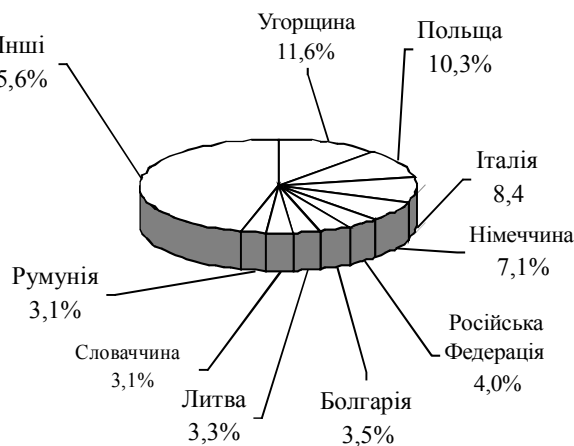

Рис. 7. Географічна структура експорту деревини та виробів з деревини

Найбільші обсяги імпорту меблів припали на Російську Федерацію, Польщу та Іспанію (відповідно 36,5 млн. дол., 31,6 млн. дол., та 28 млн. дол.). Значними були обсяги імпорту меблів з Німеччини (19,6 млн. дол.) та Чеської Республіки (16,6 млн. дол.) і дещо меншими з Туреччини, Білорусі, Нідерландів та Литви. На дев'ять з 78 країн-імпортерів припало 63,3 % обсягу імпорту меблів. Варто зауважити, що у 2006 р. спостерігалось значне збільшення надходження меблевої продукції в Україну з Чеської Республіки – майже утричі більше, ніж у 2005 р. і на 80 % більше з Німеччини. На ринку меблів досить високою є частка Китаю, хоча Китай і не входить у дев'ять найбільших країн-імпортерів меблів в Україну, обсяг меблів з цієї країни в Україну у 2006 р. порівняно з 2005 р. зріс на 56,7 %, що становило 4,5 млн. дол. Майже на чверть скоротилися поставки меблів з Туреччини (23,9 %).

Імпорт деревини та виробів з деревини у найбільшому обсязі спостерігався з Німеччини – 18,8 млн. дол., що на 28 % більше, ніж у 2005 р. Від 3 до 6 % припало на партнерів з Білорусі, Чеської Республіки, Австрії, Словаччини, Угорщини та Румунії (відповідно 15,6 млн. дол., 13,2 млн. дол., 11,8 млн. дол., 10,7 млн. дол., 9,8 млн. дол., 7,2 млн. дол.) Розподіл імпорту меблів за країнами наведено на рис. 8, а деревини та виробів з неї – на рис. 9.

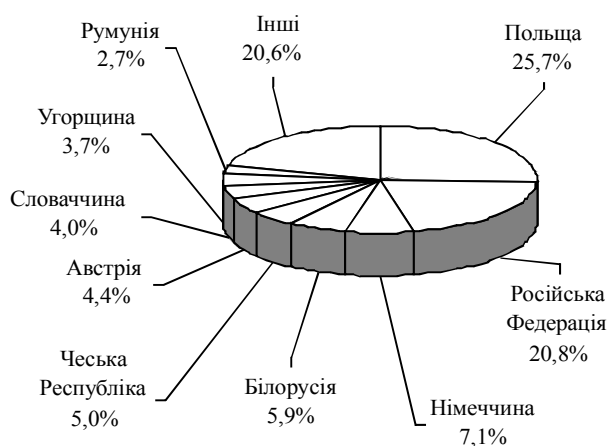
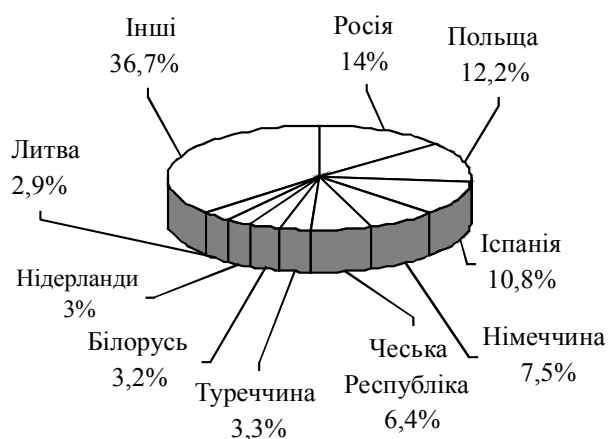

Рис. 8. Географічна структура імпорту меблів

Рис. 9. Географічна структура імпорту деревини та виробів з деревини

Табл. 6. Розподіл виробництва продукції меблевої та деревообробної промисловості за регіонами України

Регіони	Меблі		Деревина		Вікна, двері, їх рами та пороги	
	тис. шт.	у % до підсумку	тис. м ³	у % до підсумку	тис. м ²	у % до підсумку
Всього	10103,0	100,0	2382,4	100,0	3076,5	100,0
Автономна республіка Крим	16,0	0,2	36,0	1,5	10,4	0,3
Вінницька	116,0	1,1	57,3	2,4	262,5	8,5
Волинська	841,8	8,3	142,1	6,0	32,1	1,0
Дніпропетровська	1584,7	15,7	57,8	2,4	95,7	3,1
Донецька	107,6	1,1	117,1	4,9	31,3	1,0
Житомирська	79,7	0,8	265,4	11,1	21,9	0,7
Закарпатська	1369,8	13,6	256,7	10,8	17,8	0,6
Запорізька	66,8	0,7	45,4	1,9	11,1	0,4
Івано-Франківська	28,3	0,3	167,3	7,0	31,4	1,0
Київська	912,0	9,0	146,1	6,1	129,5	4,2
Кіровоградська	9,2	0,1	13,7	0,6	2,9	0,1
Луганська	10,7	0,1	21,7	0,9	11,3	0,4
Львівська	450,8	4,5	119,4	5,0	233,2	7,6
Миколаївська	10,0	0,1	8,5	0,4	6,7	0,2
Одеська	26,7	0,3	111,6	4,7	35,6	1,2
Полтавська	53,8	0,5	38,9	1,6	243,3	7,9
Рівненська	22,4	0,2	111,0	4,7	21	0,7
Сумська	85,0	0,8	89,3	3,7	29,5	1,0
Тернопільська	111,3	1,1	17,5	0,7	38,7	1,3
Харківська	3498,9	34,6	42,2	1,8	30,6	1,0
Херсонська	5,4	0,1		0,0	1589,4	51,7
Хмельницька	133,0	1,3	47,9	2,0	18,5	0,6
Черкаська	79,8	0,8	40,4	1,7	26,4	0,9
Чернівецька	234,8	2,3	114,8	4,8	18,6	0,6
Чернігівська	12,7	0,1	216,5	9,1	13,4	0,4
м. Київ	231,7	2,3	15,2	0,6	111,5	3,6
м. Севастополь	3,2	0,0		0,0	2,3	0,1

В Україні спостерігається нерівномірний територіальний розподіл щодо виробництва меблів, оброблення деревини та виробництва виробів з неї. Розподіл виробництва продукції меблевої та деревообробної промисловості за регіонами України наведено у табл. 6.

Найбільша частка ринку з виробництва меблів у 2006 р. припала на підприємства Харківської області, Дніпропетровської, Закарпатської, Київської, та Волинської областей. На ці регіони припало 81,4 % від загального обсягу виробництва меблів в Україні (рис. 10). У Житомирській області, Закарпатській, Чернігівській, Івано-Франківській, Київській, та Волинській областях найбільше вироблено деревини, розпиляної чи розколеної уздовж, завтовшки більше 6мм. (рис. 11). Три чверті обсягу виробництва дерев'яних вікон, дверей, їх рам та порогів припало на підприємства Херсонської, Вінницької, Полтавської та Львівської областей (рис. 12).

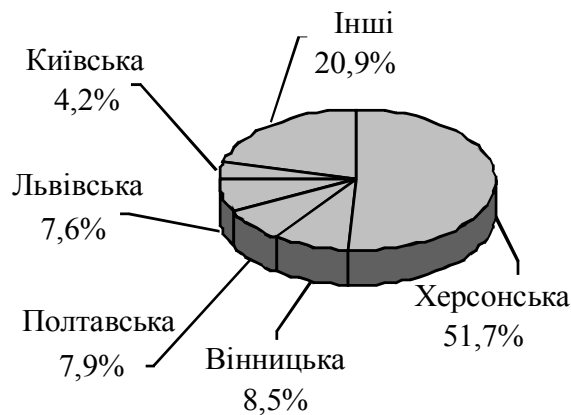

Рис. 10. Розподіл виробництва меблів за регіонами України

Рис. 11. Розподіл виробництва з оброблення деревини за регіонами України

Рис. 12. Розподіл виробництва вікон, дверей, їх рам та порогів за регіонами України

Найбільші обсяги виробництва деревини та виробів з неї в Україні забезпечують у Івано-Франківській області ТЗОВ "ЛК Інтерплит Надвірна", ТЗОВ "Кроно Осмолода", ТЗОВ "Уніплит", у Львівській – ТЗОВ "Кроно-Львів", ДК "Ліфан", у Житомирській – підприємство "Свиспан Лімітед", у Черкаській – "Черкаський ДОК", у місті Києві – АТ "Фанплит".

Користуються попитом серед споживачів меблі АТЗТ "Новий стиль – Україна" (м. Харків), ТЗОВ "ЕНО Меблі Лтд" (м. Мукачеве, Закарпатська область), підприємство "Гербом Холдинг" (м. Володимир-Волинський, Волинська область), ТЗОВ "Проза Лтд" (смт В. Бичків, Закарпатська область), фабрика "Класум" (м. Житомир), "Компанія Киянка-Штайнгофф" (м. Львів), АТ "Лагода", "Спецмеблі" (м. Київ) тощо.

На найближчу перспективу, щодо розвитку домашніх меблів, експерти прогнозують подальше зростання виробництва, зменшення частки імпорту, розширення асортименту. Істотних змін у цьому сегменті не чекають. За твердженнями операторів ринку, орієнтації споживачів не зміняться – масовий споживач купуватиме здебільшого недорогі меблі. Окрім цього, експерти прогнозують поступову відмову від громіздких монолітних стінок, які займають багато місця. Частіше будуть купувати меблеві секції, з яких можна сформувати стінку будь-якого розміру або вбудовані шафи.

Незважаючи на стабільність розвитку підприємств з виробництва меблів, оброблення деревини та виробництва виробів з деревини упродовж останніх років, є декілька проблемних питань:

- 1) Сировинне забезпечення підприємств. Кількість вітчизняних виробників сьогодні досягла такого рівня, що відчутним є дефіцит сировини.
- 2) Недосконалість механізму проведення аукціонів з продажу деревини.
- 3) Ринок незахищений, оскільки відсутня координація дій щодо захисту продукції та інтересів національних виробників.

Важливою проблемою є тіньовий імпорт, який, починаючи з 2000 р., щороку зростає на 15 % і значною мірою впливає на ряд макроекономічних показників країни. Середньорічне значення тіньового імпорту за останні три роки становить 160-190 млн. дол. на рік. Виходом із ситуації є тісна співпраця з провідними державними митними органами та іноземними митницями. Не меншою загрозою є недобросовісна конкуренція з боку нелегальних виробників, оскільки ті створюють демпінг на ринку, не забезпечуючи належної якості продукції і не сплачують податків. Зменшити вплив такої діяльності може сертифікація продукції, координація дій виробників продукції та їх продавців.

Література

1. **Статистичний щорічник** України за 2006 рік/ Держком. статистики України. – К.: Вид-во "Консультант", 2007.
2. **Зб.** "Промисловість України у 2001-2006 роках"/ Держком. статистики України. – К.: Вид-во "Консультант", 2007.
3. **Зб.** "Зовнішня торгівля України товарами у 2006 р."/ Держком. статистики України. – К.: Вид-во "Консультант", 2007.
4. **Зб.** "Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 1995-2006 роках"/ Держком. статистики України. – К.: Вид-во "Консультант", 2007.
5. **Шевченко С.Г.** "Фактори макро – і мікросередовища та їх вплив на підвищення ефективності вітчизняних меблевих підприємств"/ Наук. вісник НЛТУ України: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУУ. – 2005, вип. 15.4. – С.
6. **Саганюк І.П.** Підсумки роботи підприємств деревообробної та меблевої промисловості України/ Газета "Бізнес" №4 від 24.01.2005. – С. 128-131.